

List Svatého otce Jana Pavla II. kněžím k Zelenému čtvrtku 2000

Drazí bratři kněží!

1. „Protože Ježíš miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim svou lásku až do krajnosti“ (*Jan* 13,1). Tato slova, jimiž evangelista Jan uvádí zprávu o poslední večeři, čtu znovu s hlubokým dojetím zde, v Jeruzalémě, na místě, kam podle tradice zavítal Ježíš a jeho dvanáct učedníků, aby slavili velikonoční večeři, na místě kde byla ustanovena eucharistie.

Vzdávám díky Bohu, že mi v jubilejním roce vtělení svého Syna umožnil navštívit místa, po nichž kráčel Kristus, a putovat po cestách, které prošel od svého narození v Betlémě až po smrt na Golgotě. Včera jsem krátce setrval v Betlémě, v jeskyni Narození. V následujících dnech navštívím různá místa související se Spasitelovým životem a působením, domem Zvěstování počínaje, přes Horu Blahoslavenství až po Getsemanskou zahradu. V neděli pak navštívím Golgotu a Boží hrob.

Dnešní návštěva večeřadla mi poskytuje příležitost k celkovému pohledu na tajemství vykoupení. Právě zde nám udělil nezměrný dar eucharistie. A zde se zrodilo také naše kněžství.

List z večeřadla

2. Právě z tohoto místa vás chci oslovit listem, který vám již více než dvacet let zasílám o Zeleném čtvrtku, v den eucharistie, který je zcela „naším“ dnem.

Ano, píšu vám z večeřadla a uvažuji o tom, co se mezi těmito zdmi odehrálo onoho tajemného večera. V duchu vidím Ježíše, vidím apoštoly jak s ním sedí u stolu. Pohledem se zastavuji zejména u Petra: jako bych jej viděl, když spolu s ostatními učedníky pln údivu sleduje Pánova gesta, dojatě naslouchá jeho slovům a přes přítěž své slabosti se otevírá tajemství, které je zde zvěstováno a které se záhy naplní. Právě v těchto hodinách spolu svádí velký boj láska, která se bezvýhradně daruje, a *mysterium iniquitatis*, které se nepřátelsky uzavírá do sebe. Jidášova zrada se jeví téměř jako symbol hříchu celého lidstva: „Byla noc,“ poznamenává evangelista Jan (13,10): hodina temnot, odloučení a nekonečného zármutku. V zarmoucených Kristových slovech však již probleskuje úsvit nového dne: „Ale zase vás uvidím a vaše srdce se bude radovat, a vaši radost vám nikdo nevezme“ (*Jan* 16, 22–23).

3. O tajemství oné noci je třeba stále znovu rozjímat. Často se v duchu musíme vracet do tohoto večeřadla, kde se zejména my, kněží, můžeme v určitém smyslu cítit „jako doma“. V souvislosti s večeřadlem by se o nás dalo prohlásit to, co žalmista uvádí o národech v souvislosti s Jeruzalémem: „Hospodin zapíše do knihy národů: Každý z nich se zrodil tady“ (Ž 87, 6).

V této posvátné síni myslím spontánně na vás, kteří jste v nejrůznějších částech světa, na tisíce vašich tváří, mladšího i staršího věku, a na vaše nejrůznější stavy duše, které prožíváte: Pro mnohé z vás je to, díky Bohu, radost a nadšení, pro jiné možná bolest, možná únava, možná nejistota. V každém z vás přicházím uctít Kristův obraz, který jste obdrželi kněžským svěcením, onen „charakteristický rys“, jímž se každý z vás nesmazatelně vyznačuje. Je totiž znamením lásky, která si vás vyvolila a která objímá každého kněze, takže se na ni může vždy spolehnout,

aby mohl s radostí pokračovat dále nebo znovu začít s novým nadšením, s perspektivou stále větší věrnosti.

Zrození z lásky

4. „Protože Ježíš miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim svou lásku až do krajnosti.“ Je známo, že se Jan na rozdíl od ostatních evangelistů nezabývá líčením ustanovení eucharistie, o němž Ježíš obšírně hovoří v Kafarnau (srv. *Jan* 6, 26-65), ale zastavuje se u gesta umývání nohou. Tato Ježíšova iniciativa, která v Petrovi vyvolala údiv, není jen pouhým příkladem pokory, hodným následování, ale především zjevením radikálnosti Boží vládlosti, s kterou nám jde vstříc. V Kristu se totiž Bůh „zřekl sám sebe“ a vzal na sebe „přirozenost služebníka“ až k nejhlubšímu ponížení kříže (srv. *Fil* 2, 7), aby lidstvu umožnil přístup do nitra božského života: velké proslovy, které v Janově evangeliu následují po gestu umývání nohou a které je současně komentují, představují vlastně úvod do tajemství společenství Nejsvětější Trojice, k němuž nás Otec povolává tím, že nás darem svého Ducha včleňuje do Krista.

Toto společenství je třeba žít v souladu s logikou nového přikázání: „Jak jsem já miloval vás, tak se navzájem milujte vy“ (*Jan* 13, 34). Velekněžská modlitba není korunována náhodně touto „mystagogií“, zjevující Kristovu jednotu s Otcem, jeho odhodlanost navrátit se k Otci prostřednictvím obětování sebe sama, jeho jedinou touhu, aby učedníci měli účast na jeho jednotě s Otcem: „Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás“ (*Jan* 17, 21).

5. Z této malé skupiny učedníků, kteří tato slova slyšeli, se zformovala celá církev, jež se rozšířila v čase a prostoru jako „lid shromážděný jednotou Otce, Syna a Ducha svatého“ (sv. Cyprián, *De Orat. Dom.*, 23). Hluboká jednota tohoto nového lidu nevyklučuje přítomnost různých a navzájem se doplňujících úkolů existujících v jeho rámci. Tak jsou s prvními apoštoly zvláštním způsobem spjati ti, kdo byli ustanoveni, aby *in persona Christi* obnovovali gesto, které vykonal při poslední večeři Ježíš, když ustanovil eucharistickou oběť, „zdroj a vrchol celého křesťanského života“ (*Lumen gentium*, 11). Svátostný charakter, jímž se mocí přijatého kněžského svěcení vyznačují, způsobuje jedinečnost, nezbytnost a nenahraditelnost jejich přítomnosti a služby.

Od oné chvíle uplynulo téměř 2000 let. Kolik kněží již opakovalo toto gesto! Často to byli příkladní učedníci, svatí, mučedníci. Jak bychom mohli v tomto jubilejním roce zapomenout na mnohé kněze, kteří podávali svědectví o Kristu svým životem, dokonce prolitím své krve? Jejich mučednictví doprovází celé dějiny církve a pokračovalo i v právě uzavírajícím se století, poznamenaném mnoha režimy, které byly diktátorské a nepřátelské vůči církvi. Z večeřadla bych chtěl poděkovat Pánu za jejich odvahu. Od nich se učme následovat Dobrého pastýře, který „dává za ovce svůj život“ (*Jan* 10, 11).

Poklad v hliněné nádobě

6. Je to tak: v dějinách kněžství zaznamenáváme temnou přítomnost hříchu neméně než v dějinách celého Božího lidu. Lidská slabost služebníků v nich mnohokrát zamlžila Kristovu tvář. Jak bychom se tomu mohli divit právě zde, ve večeřadle? Nejenže zde došlo k Jidášově zradě, i sám Petr byl zde konfrontován se svou slabostí a obdržel hořké proroctví o zapření. Kristus si při výběru Dvanácti jistě nedělal iluze: právě na tuto lidskou slabost položil svátostnou pečeť své přítomnosti. Proč tomu tak bylo, nám objasňuje Pavel: „Poklad máme v nádobě hliněné. To proto, aby se ta nesmírná moc připisovala Bohu, a ne nám“ (*2 Kor* 4, 7).

Díky tomu Boží lid, nehledě na slabosti svých kněží, neustále věří v Kristovu moc působící prostřednictvím jejich služby. V této souvislosti nelze opomenout obdivuhodné svědectví svatého Františka z Assisi: z pokory se nechtěl stát knězem a v závěti vyjádřil svou víru v Kristovo tajemství, které je v kněžích přítomno. Prohlásil, že by se na ně obracel s úctou, i kdyby jej pronásledovali, nehledě na jejich hříchy. Vysvětloval: „Na tomto světě totiž vidím svýma očima z nejvyššího Božího Syna jen jeho nejsvětější Tělo a Krev, které oni zpřítomňují a jen oni podávají druhým“ (*Františkánské prameny*, str. 28).

7. Z tohoto místa, na němž Kristus vyslovil posvátná slova ustavující eucharistii, vás vybízím, drazí kněží, abyste znovu objevovali „dar“ a „tajemství“, které jsme přijali. Abychom jej mohli plně uchopit, musíme začít úvahou o Kristově kněžství. Mocí křtu má na něm samozřejmě účast veškerý Boží lid. II. vatikánský koncil nám však připomíná, že vedle tohoto kněžství společného všem pokřtěným existuje také kněžství specifické, služebné, které se od všeobecného liší podstatou, třebaže je s ním vnitřně spjato (srv. *Lumen gentium*, 10).

Jubileum vtělení nám poskytuje mimořádný pohled na Kristovo kněžství. Vybízí nás k tomu, abychom v Kristu nazírali vnitřní spojitost mezi jeho kněžstvím a tajemstvím jeho osoby. Kristovo kněžství není „nepodstatné“, není úkolem, který mohl také odmítnout, neboť je součástí jeho identity vtěleného Syna, Člověka-Boha. Nyní vše ve vztazích mezi lidstvem a Bohem prochází skrze Krista: „Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne“ (*Jan* 14, 6). Proto je Kristus veleknězem věčného a univerzálního kněžství, jehož předobrazem a přípravou bylo kněžství první Smlouvy (srv. *Žid* 9, 9). On je plně vykonává od doby, kdy jako nejvyšší velekněz zaujal místo „po pravé straně trůnu Boží velebnosti v nebi“ (*Žid* 8, 1). Od té doby je změněn sám statut kněžství mezi lidmi: je jen jediné kněžství, kněžství Ježíše Krista, na němž mohou lidé mít různou účast a různými způsoby je vykonávat.

Sacerdos et Hostia

8. Současně byl doveden k dokonalosti také smysl obětování, které je zcela kněžským úkonem. Kristus na Golgotě učinil svůj vlastní život obětí věčné hodnoty, „vykupitelskou“ obětí, která navždy otevřela cestu ke společenství s Bohem, přerušenou hříchem.

Světlo do tohoto tajemství přináší list Židům, v němž z Kristových rtů zaznívá několik veršů 40. žalmu: „Dary ani oběti jsi nechtěl, ale připravils mi tělo [...]. Tady jsem, abych plnil, Bože, tvou vůli“ (*Žid* 10, 5.7; srv. *Ž* 40, 7-9). Podle autora listu Kristus vyřkl tato prorocká slova v okamžiku svého vstupu do světa. Vyjadřují jeho tajemství a poslání, které se tedy uskutečňují od samého okamžiku vtělení, třebaže vrcholí jeho obětí na Golgotě. Od té doby je každé obětování, které kněz vykoná, opětovným přednesením jediné Kristovy oběti před Bohem, oběti, která byla učiněna jednou provždy.

Sacerdos et Hostia! Kněz a Oběť. Tento obětní aspekt je hlubokým charakteristickým rysem eucharistie a současně je základním rozměrem Kristova kněžství, a v důsledku toho kněžství našeho. Čtěme nově v tomto světle slova, která vyslovujeme každý den a která zazněla poprvé právě zde, ve večeřadle: „Vezměte a jezte z toho všichni: Toto je moje tělo, které se za vás vydává [...]. Vezměte a pijte z něho všichni: Toto je kalich mé krve, která se prolévá za vás a za všechny na odpuštění hříchů. Toto je smlouva nová a věčná.“

O těchto slovech podávají svědectví shodující se v podstatném jak evangelisté, tak sv. Pavel. Byla vyslovena na tomto místě o Zeleném čtvrtku, pozdě večer. Tím, že dal apoštolům jíst své

Tělo a pít svou Krev, vyjádřil hlubokou pravdu o tom, co se zanedlouho mělo naplnit na Golgotě. V eucharistickém chlebě je totiž stejné Tělo, které se zrodilo z Marie a obětovalo se na kříži:

*Ave verum Corpus natum / de Maria Virgine,
vere passum, immolatum / in cruce pro homine.*

9. Jak se nevracet stále znovu k tomuto tajemství, které objímá celý život církve? Tato svátost po dva tisíce let posilovala bezpočet věřících. Z ní vytryskl proud milosti. Kolik světců v ní našlo nejen předchut', nýbrž téměř závdavek ráje!

Zaposlouchejme se do slov hluboce básnického i teologického zpěvu *Pange lingua*, jímž svatý Tomáš Akvinský oslavil toto tajemství. Jeho slova ke mně dnes ve večeradle zaznívají jako hlasy mnoha křesťanských společenství ze všech částí světa, jako hlasy velkého počtu kněží, osob zasvěceného života, prostých věřících, kteří každým dnem vzdávají úctu eucharistickému tajemství:

*Verbum caro, panem verum / verbo carnem efficit,
fitque sanguis Christi merum, / et, si sensus deficit,
ad firmandum cor sincerum / sola fides sufficit.*

To číňte na mou památku

10. Eucharistické tajemství, v němž se zvěstuje a slaví Kristova smrt a zmrtvýchvstání v očekávání jeho příchodu, je srdcem života církve. Pro nás pak má zcela zvláštní význam: je totiž středem naší služby. Ta se samozřejmě neomezuje jen na eucharistickou slavnost, neboť z ní plyne služba zahrnující hlásání Slova, posvěcování lidí prostřednictvím svátostí, vedení Božího lidu ve společenství a službě. Eucharistie nicméně zůstává bodem, z něhož vyzáruje vše ostatní a k němuž vše ostatní vede. Naše kněžství se zrodilo ve večeradle spolu s eucharistií.

„To číňte na mou památku“ (*Lk 22, 19*): třebaže tato Kristova slova náleží celé církvi, jako specifický úkol jsou svěřena těm, kdo budou pokračovat ve službě prvních apoštolů. Jim Ježíš předává právě vykonaný úkon, v němž proměnil chléb ve své Tělo a víno ve svou Krev, úkon, ve kterém se projevuje jako kněz i oběť. Kristus chce, aby se tento jeho úkon od onoho okamžiku svátostně stal také úkonem církve, a to prostřednictvím rukou kněží. Slovy „to číňte“ nepoukazuje jen na úkon samotný, ale také na subjekt k tomuto úkonu povoláný. Tak ustanovuje služebné kněžství, které se stává jedním ze základních prvků celé církve.

11. Tento úkon má být vykonáván „na jeho památku“: to je důležité upozornění. Eucharistický úkon slavený kněžími bude v každé generaci křesťanů a ve všech koutech země zpřítomňovat dílo vykonané Kristem. Kdekoli bude slavena eucharistie, tam bude nekrvavým způsobem přítomna krvavá oběť z Kalvárie, tam bude přítomen sám Kristus, Vykupitel světa. „To číňte na mou památku.“ Kdo tato slova slyší zde mezi stěnami večeradla, toho musí nutně napadnout, jaké pocity přítom Kristus prožíval. Tato událost spadá do dramatických hodin před jeho umučením. Evangelista Jan připomíná Mistrova naléhavá slova, jimiž připravoval apoštoly na svůj odchod. Jaký smutek se jim zračil v očích: „Spíše je vaše srdce plné zármutku, že jsem vám to pověděl.“ (*Jan 16, 6*) Ježíš je však uklidňuje: „Nenechám vás sirotky. Zase k vám přijdu.“ (*Jan 14, 18*). Třebaže jej velikonoční tajemství skryje jejich pohledu, bude více než kdykoli dříve přítomen v jejich životě a zůstane v něm takto přítomen „po všechny dny, až do konce světa“ (*Mt 28, 20*).;

Zpřítomňující památka

12. Jeho přítomnost se bude projevovat nesčetnými způsoby. Jejich vrcholem však bude nepochybně přítomnost eucharistická: nejen vzpomínka, nýbrž „památka“, která zpřítomňuje; nejen symbolická připomínka minulosti, nýbrž živá přítomnost Pána uprostřed těch, kdo jsou jeho. Navždy ji bude zaručovat Duch svatý, který je stále při eucharistické slavnosti vyléván, aby se chléb a víno staly Kristovým Tělem a Krví. Je to týž Duch, který v podvečer Velikonoc byl zde ve večeřadle „vydechnut“ na apoštoly (srv. *Jan* 20, 22) a který je zde opět nachází v den Letnic shromážděné spolu s Marií. Tehdy se jich zmocnil jako mocný víchř a oheň (srv. *Sk* 2, 1-4) a podnítil je k tomu, aby se rozešli do všech koutů světa, hlásali tam Slovo a shromažďovali Boží lid k „lámání chleba“ (srv. *Sk* 2, 42).

13. Dvě tisíciletí po Kristově narození, v tomto jubilejním roce, je třeba, abychom si mimořádným způsobem připomínali a rozjímali pravdu o tom, co bychom mohli nazvat jeho „eucharistickým zrozením“. Místem tohoto „zrození“ je právě večeřadlo. Zde začala pro svět nová Kristova přítomnost, která bez ustání nastává všude, kde je slavena eucharistie a kde kněz poskytuje Kristu svůj hlas a opakuje svatá slova, která ji ustanovují.

Tato eucharistická přítomnost přetrvala dvoutisíciletou historií církve a bude církev doprovázet až do samého konce dějin. Pro nás je těsné pouto s tímto tajemstvím zdrojem radosti a zároveň i zodpovědnosti. Dnes si to chceme uvědomit se srdcem překypujícím údivem a vděčností a s těmito pocity chceme vstoupit do velikonočního tridua Kristova umučení, smrti a zmrtvýchvstání.

Odkaz večeřadla

14. Moji drazí bratři kněží, kteří se o Zeleném čtvrtku shromažďujete v katedrálách kolem svých pastýřů, jako se kněží římské církevní obce shromažďují kolem Petrova nástupce, kéž byste přijali za své tyto myšlenky, rozjímané v sugestivní atmosféře večeřadla. Těžko bychom hledali místo, které by lépe připomínalo tajemství eucharistie a zároveň i tajemství našeho kněžství.

Zůstaňme věrní „odkazu“ večeřadla, velkému daru Zeleného čtvrtku. Slavme svatou eucharistii vždy s horlivostí. Setrvávejme často a dlouhou dobu v adoraci před eucharistickým Kristem. Vstupme určitým způsobem do „školy“ eucharistie. Tolik kněží v ní po staletí nacházelo útěchu příslibenou Ježíšem při poslední večeři, stejně jako tajemství vítězství nad osaměním, oporu v soužení, posilu, díky níž po každé sklíčenosti dokázali znovu pokračovat v cestě, vnitřní sílu, která upevnila jejich rozhodnutí zachovat věnost. Svědectví, které dokážeme podávat Božímu lidu v eucharistické slavnosti velmi závisí na tomto našem osobním vztahu k eucharistii.

15. Objevme znovu své kněžství ve světle eucharistie! Pomozme našim společenstvím odhalit tento poklad v každodenním slavení mše svaté a zejména při slavnostnější, nedělní eucharistické slavnosti. Ať se díky vaší apoštolské práci šíří láska ke Kristu přítomnému v eucharistii. Toto úsilí nabývá v jubilejním roce mimořádného významu. V Římě se bude ve dnech od 18. do 25. června konat Mezinárodní eucharistický kongres na téma *Ježíš Kristus, jediný Spasitel světa, chléb našeho života*. Tento kongres představuje ústřední událost Velkého jubilea, které má být „hluboce eucharistickým rokem“ (*Tertio millennio adveniente*, 55). Zmíněný kongres bude zaměřen právě na blízký vztah tajemství vtělení Slova s eucharistií, která je svátostí Kristovy reálné přítomnosti.

Z večeřadla vám posílám eucharistický pozdrav pokoje. Ať obraz Krista, obklopeného při poslední večeři učedníky, v každém z nás rozezná strunu bratrství a společenství. Velcí malíři se ze všech sil snažili vystihnout výraz Kristovy tváře při poslední večeři, uprostřed učedníků. Nelze si nevzpomenout na Leonardovo mistrovské dílo. Ale do hlubin tohoto tajemství mohou silou své lásky proniknout jen světci, kteří téměř jako Jan pokládají hlavu na Pánovu hrud' (srv. *Jan* 13, 25). Tady jsme skutečně na vrcholu lásky: „Protože Ježíš miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim svou lásku až do krajnosti.“

16. Tuto úvahu, kterou s láskou předávám vašemu srdci, bych chtěl uzavřít slovy prastaré modlitby:

„Vzdáváme ti díky, Otče náš,
za život a poznání,
jenž jsi nám uvedl ve známost skrze Ježíše, služebníka svého.
Tobě sláva navěky.
Právě jako byly drobtý tohoto chleba
rozsypany po horách
a shromážděny staly se jedním,
tak buď shromážděna církev tvá od konců země
do tvého království [...]
Ty, Pane Vševládce,
jsi vzdělal vše pro jméno své,
pokrm i nápoj
dal jsi lidem k požívání,
aby ti vzdávali díky,
nás pak jsi obdařil milostí
duchovního pokrmu a nápoje
i života věčného skrze služebníka svého.
Tobě sláva navěky!“
(*Didache* 9, 3-4; 10, 3-4)

Drazí bratři kněží, z večeřadla vás všechny v duchu objímám a ze srdce vám žehnám.

V Jeruzalémě 23. března 2000.

Jan Pavel II.